

VESTITORUL

Organ al Eparhiei române unite de Oradea-Mare și revistă de cultură religioasă.

Redacția și Administrația:

Oradea-Mare,
Parcul Ștefan Cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărei luni.

Abonament:

Pe un an 120 Lei.
Exemplarul 5 Lei.

PARTEA OFICIALĂ

No. 1311/1925.

Aniversarea Sinodului ecumenic dela Nicea.

În anul acesta împlinindu-se 1600 ani dela celebrarea Sinodului ecumenic dela Nicea, lăsăm, ca întru comemorarea aniversării de 1600 ani a acestui Sinod, care este primul în șirul Sinoadelor ecumenice, în ziua I. de Rusalii, în toate bisericile Noastre parohiale, la liturghia solemnă, să se țină poporului o cuvântare ocazională explicându-se însemnătatea istorică și dogmatică a sinodului dela Nicea, apoi la sfârșitul sfintei Liturghii să se cânte *Doxologia cea mare* întru preamărirea lui Dumnezeu pentru asistința cea continuă ce o acordă Bisericii sale pentru păstrarea nealterată a învățăturii sfinte alui Isus Hristos, și la urmă să se reciteze, în genuchi, de 5 ori „Tatăl nostru” și „Născătoare” la intențiunea Sf. Părinte, care este *intoarcerea tuturor creștinilor desbinați la unitatea ecumenică a credinței*, în sinul Bisericii lui Isus Hristos păstorite de urmașul aceluia Papă Silvestru I., ai cărui legași deși simpli preoți, au iscălit cei dintâi hotărârile aceluia Sinod, care a restabilit unitatea sfășiată de erezul arian.

Oradea-Mare, la 29 Maiu 1925.

No. 1328/1925.

Hirotoniri.

Profesorului liceului de băeși din *Beiuș Grigorie Rîșiu* în ziua de 10 Maiu c. i-s'a conferit Subdiaconatul, în 14 Maiu c. Diaconatul, iar în 17 Maiu c., a fost chirotonit întru Preot. Profesorului școlii normale diecezane *Michail Silaghi* în 14 Maiu c. i-s'a conferit *tonsura* clericală, iar în 17 Maiu c. atât lui cât și clericilor de anul II *Gheorghe Nagy* și *Gheorghe Miculaș* li-s'a conferit Lectoratul.

Oradea-Mare la 25 Maiu 1925.

No. 1208/1025

† Necrolog.

Cu durere comunicăm Ven. Cler diecezan, că preotul deficient *M. On. Ioan Mihalca*, protopop onorar asesor consistorial și fost paroch de *Hurez* în ziua de 2 Maiu c. a reposat în Domnul în anul al 71-lea al vieții și al 47-lea a preoției sale. Frățile Voastre pentru repausul sufletului adormitului Frate veți aduce la altariul Domnului sufragiile pii obicinuite.

Oradea-Mare, la 11 Maiu 1925.

Episcop Valeriu Traian Frențiu.

PARTEA NEOFICIALĂ

Nicea (325—1925)

1600 de ani dela grandioasa adunare dela Nicea Bitiniei (Asia mică), unde s'adunară cu un suflet cei 318 episcopi creștini chemați de împăratul Constantin să decidă în chestia divinității lui Isus, negată cu'ndărgire de un preot din Lybia cu numele Arie. Acest preot vanitos, care'n sufletul său urea Scriptura și Evanghelia și era raționalist, a învățat cu'ndă rătnicie că Hristos Isus cel întrupat și restignit, Mântuitorul neamului omenesc, a fost numai o făptură alui Dzeu, cea dintâi între făpturi, făcut iar nu născut din ființa Tatălui mai n'ainte de toți vecii. Părinții Sinodului I ecumenic, cercetând cu amănuntul Scriptura și Tradiția apostolică, au declarat de eretică și necreștină învățătura lui Arie. Împăratul l-a exilat la Dunărea, dar herezia lui nu s'a stins, ci sprijinită de feciorul lui Constantin ajuns împărat, Constanțiu, era să restorne din temelii întreaga biserică catolică alui Isus, lățindu-se cu o furie nebună peste întreg imperiul roman. Episcopi sfinți și preoți au fost depuși; schijnjiți și ntemnițați, până și Papa Liberiu dus în exil, dar în fine dreapta credință a biruit pela anul 380, ajutată mult de cucernicul și înțeleptul împărat Teodosie.

Conciliul din Nicea e de-o importanță capitală în istoria evoluției învățăturii creștine. Să-ne închipuim, ce altă evoluție lua întreaga doctrină creștină, dacă biruia punctul de vedere păgănesc în fond alui Arie. Hristos ar fi un simplu profet, unul dintre marii intemeietori de religii, și nu Dumnezeu coborât pe pământ, întrupat, pătimit pentru mântuirea lumii, înviat, înălțat la cer, judecătorul viilor și al morților, așa cum s'a declarat el și-l arată minunile lui. Cine știe dacă deatunci n'ar fi perit și amintirea lui din istorie. Conciliul din Nicea a constatat și definit cea mai fundamentală învățătură creștinească: dumnezeirea lui Isus Hristos, consubsanțialitatea lui (homousios), egalitatea lui perfectă, cu Tatăl și cu Spiritul sfânt. Prin hotărârea Conciliului Nicean s'a pus temelia doctrinei despre sf. Treime cea una și ne-

despărțită și despre rescumpărarea cea cu un preț nemărginit. Nicea înseamnă biruința ideii creștine, înseamnă triumful creștinismului asupra păgânismului, biruința celor suprafirești asupra celor pământești.

De acea ne plecăm azi și noi cu smerenie mințea și inima în fața celor 318 sfinți părinți dela Nicea, cari prin asistarea Spiritului sfânt în ei și în Petru, care prin legații Papei Silvestru, Hosius din Corduba singurul episcop din Apus, cu preoții romani Vitus și Vincențiu, a prezidat și-a condus desbaterile aceluși Sinod, au pus cea mai solidă temelie credinței creștine.

Precum ne arată cazul sinodului din Nicea nu toate adevărurile religiei creștine se cuprind explicit și respicat în Sf. Scriptură și sf. Tradițiune; cele mai multe au fost și sunt cuprinse numai în mod implicit, conținute în alte adevăruri mai generale. A-tari au fost consubstanțialitatea Fiului și a Sp. Sf. cele două naturi și o persoană în Fiul, filioque etc. cari dogme numai în decursul veacurilor au evoluat spre a fi credute și înțelese explicit.

Acest fapt ne dovedește că este posibilă o eluare a dogmelor dinspre implicit spre explicit, nu însă dinspre un înțeles spre altul. Adevărul îl stabilește și definește apoi prin magisterul *infallibil* al Bisericii concretizat în Sf. Petru și urmașii lui și singuri, și în Comiliul ecumenic întărit de Petru. Așa sunt și unele puncte de deosebire dintre catolici și ortodocși, cari în Apus au evoluat spre a fi credute explicit, pe când în Orient nu.

Spiritul sfânt care sub conducerea lui Petru a luminat pe cei 318 Părinți să afle și să cunoască

adevărul cel întru Hristos, să lumineze și mințile noastre să ajungem la unitatea credinței cei catolice și ortodoxe mărturisită și apărută cu atâta bunăînțelegere de Roma și de Orient de-opoltrivă. La care unitate am ajunge de sigur dacă am fi conduși cu toți de acea iubire de adevăr și de Hristos, de care au fost conduși cei 318 Părinți dela Nicea.

Hristoase vie împărăția ta!

— t. —

Rusaliile.

De când s'a prăznuit cea mai grandioasă învingere ce s'a reputat cândva: învingerea luminei asupra întunerecului, a vieții asupra morții — patruzeci de zile pline de mângăiere și sfântă bucurie s'au scurs ca și un vis de o clipă lăsând aprinsă în suflete candela nădăjduirii în Mângăitorul ce va să vină. Cel ce „s'a născut din Tatăl mai înainte de toți vecii“, s'a întors în casa Tatălui său, unde „sunt multe lăcașuri“, ca să gătească acolo loc pentru toți aceia cari au primit și vor primi cuvântul adevărului, a cărui sămânță a împrăștiat-o în lume și a cărui chezășie va fi făgăduința Tatălui, Mângăitorul ce-l va trimite Tatăl în numele Fiului, care va rămânea în veac cu cei ce-l cunosc și îl primesc pe el; Spiritul adevărului, care va mărturisi de adevăr învățând și aducând aminte toate câte a învățat Isus (Ioan 14,26).

Triumful adevărului fu pecelluit cu o nouă minune: venirea Spiritului sfânt. Spiritul înțelegerii și al adevărului, la zece zile după înălțare, luminează mințea au urmat, când înfăptuirea episcopiei române a ajuns la frângerea pâinilor“.

„Împăratul Francisc I voia să ne elibereze de sub ierarhia sârbească, ca să ne scoată din sfera masei slave, dar în aceiași vreme să ne scoată și din sfera masei ortodoxe-române. Această, dorință secretă este taina tainelor ce învăluie lupta noastră de independență bisericească. Samuil Vulcan avea cele mai întinse legături cu Viena, purta corespondență cu archiducii și avea deplina încredere a Împăratului și înțelegere tainică cu el“.

După moartea episcopului Paul Avacumovici S. Vulcan scrie celor din Arad să nu mai întârzie cu deputația la Viena și lui Țichindeal îi scrie că pentru cheltuiulă să meargă la el. Deputația constituită din trei fețe bisericești și trei mirenești, între cari și M. Nicoară și Țichindeal, a mers la Viena și a prezentat Împăratului memorandumul Românilor pentru înființarea episcopiei române în Arad. „Moise Nicoară rămâne de deputație la Viena ca să lucreze mai departe, dar se încep intrigile contra lui și Viena pare a fi jenată de caracterul lui deschis, căruia Vulcanu scrie mereu să vină Nicoară acasă „că poate să strice“.

„La 1816 merge episcopul Samuil Vulcanu la

SAMUIL VULCAN

EPISCOPUL ROMÂN-UNIT AL ORĂZII-MARI (1806—1839) ȘI BISERICA ORTODOXĂ-ROMÂNĂ.

de Dr. Iacob Radu

Prepozit capitar român-unit, prelat papal.

(Urmare.)

de el unii frați ortodocși din zilele noastre. Astfel P. S. S. Episcopul R. R. Ciorogariu în discursul său ținut în calitate de director al preparandiei din Arad, la serbarea jubileului de 100 ani al aceluși institut, în anul 1912 așa a grăit: „Moise Nicoară și tovarășii săi dela preparandie își aflară un aliat la aparență în persoana episcopului Orăzii-Mari, Samuil Vulcanu, care îndeamnă și dă sprijin efectiv lui Moise Nicoară și Țichindeal, în acțiunea de despărțire ierarhică. O sută de ani n'a fost înțeles acest tainic interes al lui Samuil Vulcanu pentru reînființarea episcopiei române în Arad, ce a dat ansă la falșurile din discursul de recepție al lui Iosif Vulcanu. Astăzi este înțeles rostul aceluși interes și vor spune evenimentele ce

celor neînțelegători ca să priceapă adevărul din gura lui Petru și a celor unsprezece (Fapt. 2, 14).

Toate neamurile adunate la Ierusalim pentru sărbătoarea legii s'au minunat auzind pe „necărturarii rituri” vorbind fieștecăruja în limba în care s'a născut (Fapt. 2, 8). Minunate lucruri — cântă S. Bis. — au văzut astăzi toate neamurile în cetatea lui David, când Spiritul S. s'a progorit în limbi de foc pe cum grăitorul de D-zeu Luca a spus. Căci zice: Adunați fiind învățăceii lui Cristos s'a făcut sunet ca de suflare ce vine repede și a umplut casa unde erau șezând și toți au început a grăi în străine grațuri” (Dum. Rus. la laude).

Pulerea cea necuprinsă a lui D-zeu și-a arătat nemărginirea când a făcut ca prin strălucirea Spiritului Sfânt niște pescari galileeni cu cuvântul să aprindă lumina mântuirii noroadelor neștiutoare, ce locuiau în întunec și în umbra morții. Prin aceasta s'a dat posibilitatea ca toate neamurile să înțeleagă cuvântul mântuirii și înțelegându-l să apuce cu toți calea adevărului, căci adevărul este lumina, care adună la un loc toate sufletele iubitoare de dreptate, până când minciuna, păcatul, împrăștiie, înstrăinează inimele și orbește mințile întocmai ca la amestecarea limbilor, precum ne spune S. Bis. la însărutul din Sâmbătă Rusalilor: „Limbile oare când s'au amestecat pentru îndrăzneala facerii de turn; iar acum limbile înțelepte s'au făcut pentru mărirea cunoștinței de D-zeu. Acolo a pedepsit D-zeu pe cei fără de lege cu pierdere, iară aici a luminat Hristos pe pescari cu spiritul. Atunci s'a săvârșit neînțelegera spre pedeapsă, iară

Viena să vază de pășunile episcopiei din Arad și scrie lui Țichindeal că: „despre episcopie încă putem aștepta bine”. Iată ce bine a urmat:

„Moise Nicoară, declarat nebun e aruncat în temnița din Arad și Giula”. Puțin mai la vale: „Biharia este sfințită de sărăcie în desvoltarea ei culturală, dar îi vine întru ajutor gimnaziul românesc înființat în Beiuș de Samuil Vulcanu pentru tinerimea acelei provincii: „luventuti hujus provinciae”. Din acest gimnaziu ne vine cel mai mare contingent de elevi în decursul vremilor. Cuvine-să lui amintire cinstită în ziua noastră de bucurie.¹⁾

În discursul de deschidere al Sinodului eparhial din 1/14 Octombrie 1920,²⁾ după ce spune iarăși că Vulcanu a sprijinit pe Românii din Arad cu sfatul și cu banul în nizuințele lor de a avea un episcop român, adaugă: „Românii erau sprijiniți de curtea imperială din Viena în stăruința lor de a avea episcop român. Cercetările din 1912 ale profesorului decedat Dr. Avram Sădeanu în Arhiva de stat din Viena au tras vălul și de pe această tainică protejare a Românilor ortodoxi. Împăratul Francisc, scrie la 5 Decembrie 1825 episcopului unit Samoil Vulcanu. De

¹⁾ Discursul a fost publicat în ziarul „Românul” din Arad No. 244 din 4/17 Noembrie 1912.

²⁾ Actele sinoadelor eparhiale etc. pag. 6.

acum se în voiește unire spre mântuirea sufletelor noastre”.

Spiritul înțelepciunii și al adevărului, Spiritul înțelegerii și al iubirii de dreptate, Spiritul unirei sufletelor celor dornice de mântuire a trimis Tatăl în numele Fiului, celor ce cred întrânsul. Și acest Spirit va dăinui peste toate veacurile arătând calea mântuirii tuturor celor ce cu credință își deschid inimile ca să-l primească.

Statornici în credința rămasă nouă din strămoși, cu inima smerită și nădejde tare, și noi, cari prăznuim astăzi pogorirea Duhului Sfânt, îl rugăm pe Tatăl, ca pe cum „adaugea la biserică în toate zilele pe cei ce se mântuiau” (Fapte 2, 47), așa săne adune și pe noi pe toți în una sa sfântă, catolică și apostolică Biserică; și, ca și celor trei mii de suflete, să dăruiască gândurilor noastre Spiritul înțelepciunii sale ne priceperii noastre și spiritul înțelegerii. Cato.



— Ziua eroilor s'a serbat la catedrala noastră cu un deosebit fast. Celebrând în săbor mai mulți preoți, procesiunea impozantă a tuturor catolicilor din Oradea a condus-o la cimitirul din Olosig II. vicar episcopesc dr. Gh. Miculaș. La morminte a ținut cuvântări Păr. dr. Aloiziu L. Totu în numele bisericii; d-l maior Iliescu în numele armatei; d-l dr. Ioan Voștinar în numele orașului și Păr. Augustin Cosma profesor secundar ca reprezentant al școlilor. Pătrunși de a dănci sentimente de recunoștință față de acei cari pentru țară și-au dat totul, am pornit cu toții acasă cu bune propusuri pentru viitor.

oarece este extrem preocupat de intențiunea de a promova cu toate mijloacele unirea între Români, află o minunată ocaziune îndeplinirea scaunului vacant episcopesc din Arad. Drept ce cu observarea celei mai stricte discrețiuni să-i numească câțiva bărbați de influență din clerul ortodox, cari ar trece la unire după obținerea noului episcop român, și ar fi apți de a influența clerul și poporul pentru primirea unirei. Totodată îi cere opinia asupra mijloacelor prin cari s'ar putea promova unirea în Ungaria. Mrejea de vânare a sufletelor era dară aruncată peste episcopia din Oradea-Mare, dar Hristos a fost în mijlocul nostru. Nu s'au aflat Efiolții cercați de împăratul Francisc. Dimpotrivă ortodoxia a ieșit mai tare din acest val al ispitelor”.

Ne abținem de a comenta mai pe larg și de a judeca după vrednicie aceste cuvinte nedrepte și jignitoare, în cari ajutorul în bani, pre cari Vulcanu prea bine îi putea întrebuița și pentru lipsurile multe ale diecezei sale, rugările făcute de el, protecția și alergările pe la Viena, se taxează de prietenie la aparență, de hipocrizie și farizeism și în loc de mulțumită și recunoștință se încearcă a se întuneca binefacerile prin suspiciunea de a le fi făcut toate cu gândul ascuns de prozelitism și de a fi fost vândut unei cauze străine acel mare arhiereu, care prin atâtea fapte mari și-a arătat patriotismul său românesc.

Ne mărginim dară la aceste constatări:

„In ce ne deosebim“

Un răspuns prietenesc.

Colegul și, cred încă, prietenul meu *Dr. Vasile Lăzărescu*, dela teologia ortodoxă română din Oradea-Mare, enervat peste măsură de cele expuse de mine într'un articol din Nr. 8 al „*Vestitorului*“ despre deosebirile dogmatice dintre ortodoxi și uniți, încearcă în Nr. 10 al „*Legii românești*“ să-și reverse asupra mea potopul său de ură și sarcasm, numindu-mă „*înfumurat*“ „*iezuit*“, etc.

Știam, că acest fel de a discuta e a acelora, cari lipsa de argumente dogmatice, istorice raționale în susținerea tezei lor, de multeori încearcă să o acopere cu insulte, calomnii, cu fraze goale și de paradă. Pe colegul Lăzărescu îl credeam însă superior acestor metode neloiale și, între preoți, neadmisibile în discuție. Pe cel condus de iubirea aproapelui și a adevărului, îl dejosesc astfel de metode.

Dar ce e mai mult: colegul Lăzărescu în ura preconcepută contra punctului de vedere catolic și, se vede, și a noastră a uniților, nu se sfiește a insinua, a perverti, a submite sau a adăuga unele intențiuni de-ale mele neintenționate și necuprinse de loc în cuvintele și propozițiile mele. La caz de nevoie pot să servesc cu specimene pentru întărirea acestei afirmațiuni.

Țin să-l lămuresc mai întâi pe numitul coleg cu toată prietenia asupra scopului ce l-am avut eu scriind articolul cu pricina. Scopul n'a fost de loc, cum insinuă D-Sa malițios, „ca într'un articol de gazetă să dau gata nepretențioasa teologie ortodoxă“, sau „să mă validez ca profesor de dogmatică“, sau — ferit-a D-zeu — „că mi s'a suit la cap respectul ce mi-l va fi arătat pentru studiile mele din Apus cutare smerit teolog ortodox“, sau chiar „că m'aș simți

chemat să le „deschid ochii“ și să-i scap de „schismă“ pe frații ortodoxi — Duhul sfânt, o putere cu mult mai mare încearcă de sute de ani să le „deschidă ochii“ și nu reușește cu cei răutăcioși și îndârjiți, — nu, nu pentru acestea, ci pentru ca să-mi fac datoria de conducător al acestei reviste, al cărei scop este și „a expune pentru ai noștri temeiurile dogmatice, istorice și raționale ale credinței noastre catolice române, pe care tocmai frații ortodoxi încearcă a o subsăpa cu toate mijloacele iertate și neiertate. Deci nu intenții proselitistice sau cine știe ce altele ce și le închipue colegul Lăzărescu, mi-a fost scopul, ci *luminarea și instruirea credincioșilor noștri*, cari trebuie să cunoască bine temeiurile religiunii lor și în urmare și deosebirile dogmatice dintre uniți și ortodoxi.

După acestea puține premise putem intra mai amănunțit în cele spuse de d. Lazarescu.

Articolul d-lui Lăzărescu, deși numai o introducere a unui studiu mai lung în chestie, pe lângă multele insulte și sarcasme ce mi le aduce mie și unor fruntași ortodoxi ca d. Ghibu, G. Ispir (căci eu numai pe aceștia i-am citat) și alții cari cutează să predice apropierea către biserica romană, pe cari îi numește „*incompetenți*“ „*răvnitori de merite*“ și „*reformatori aventurieri*“ „*fii rățăciți ai Bisericii ortodoxe*“, „*cari în schimbul bursei cu cari Biserica strămoșească i-a purtat pe la toate Universitățile din Apus și a ocrotirii, prin darul preoției, de toate primejdiile războiului, (sic!), acum ar arunca o pradă orgoliului Romei*“, — mai cuprinde o sumedenie de erezii istorice și alte afirmațiuni gratuite. Zice

1) că „*prăpastia între cele două biserici a fost produsă de orgoliul Romei*“,

2) că organismul bisericii romane „*e numai în aparență viu, dar șubred și corupt de fapt și mai presus de toate „orgolios și îngâmfat*“;

1. Că curtea imperială din Viena a sprijinit și încurajat totdeauna mișcările de unire nu numai între Români ci și între alte popoare desbinat de biserica Romei, este prea adevărat și nici că se putea altfel, fiindcă la aceasta o îndemna deoparte rezonul de stat, pre carele suveranii și oamenii de stat pururea îl au în vedere, iar de alta, puternicul sentiment catolic al acelei curți. Imperialismul austriac a văzut totdeauna un dușman de moarte în imperialismul rusesc, de aceea a căutat să scoată cât se putea pe supușii săi de sub influența religioasă a Rusiei, care se folosea de aceasta ca de o armă politică.

Dar oare apărătorii și apostolii ortodoxiei neunite române, cari au turburat atât de mult viața poporului român din Ardeal în veacul al XVIII-lea, nu au căutat refugiu și ajutor la ierarhia sârbească și la curtea împărătească a Rusiei?!) cu toate că din acest punct de vedere politic și național Rușii și Sârbii n'au fost nici când mai binevoitori neamului ro-

1) A. Bunea: Episcopii P. P. Aron și Novacovici pag. 134 și urm. S. Dragomir: Istoria desrobirei religioase a Românilor din Ardeal în secolul al XVIII-lea, Sibiu 1920, pag 122, 197, 217 și urm.

mănesc decât Habsburgii. Dela aceștia, cu toate nedreptățile ce le-au făcut ei poporului român, sub presiunea Ungurilor, i au făcut și mult bine, de ex.: domeniile episcopiești din Blaj și Beiuș din cari s'au înființat și susținut școlile de acolo, un patrimoniu comun și comoara tuturor Românilor, episcopiile, cele două mitropolii, averile imense ale grănicerilor dela Năsăud și Caransebeș etc. Dar să-mi arete cineva ce binefaceri a primit neamul românesc dela Sârbi și dela Ruși? Și poporul românesc și-a arătat pururea recunoștința sa față de dinastia habsburgică, prin proverbialul său dinasticism și prin jertfirea sângelui și a vieții sutelor de mii din fiii săi, pe cele întinse câmpuri de băltaie din Europa. Și oare cine nu cunoaște dinasticismul neîntrecut al mitropolitului Șaguna? Așa dară mai încet cu reproșurile și suspiciunile, fraților ortodoxi!

2. Dacă episcopul Vulcanu ar fi fost atât de stăpânit de gândurile ascunse ale proselitismului cum voiește să-l prezinte P. S. S. R. Ciorogariu, nu avea decât să denege arădanilor orice ajutor în nizuințele și luptele lor, ba chiar să le pună piedeci, (și ușor putea face) bine știind că rămânerea lor sub păstoria pușin părințească a ierarhiei sârbești, ar fi fost

(Va urma.)

3) că noi unindu-ne la 1700 „n'am fi aflat matca religiunii noastre originale“;

4) că unirea noastră dela 1700 s'ar fi „făcut prin uneltiri și apucături politice din cele mai mășave și prin forțarea conștiinței mulțimei de credincioși, cari nici până azi nu știu cum s'au trezit, deodată, uniți“; că unirea ar fi o „greșală comisă de înaintași, între împrejurări politice din cele mai vitrege“ și că nouă „ne vine greu să recunoaștem greșala provenită „din oportunismul înaintașilor noștri“ și preferim „să ne călcăm pe conștiință (sic!) și să ne lăudăm (!) cu fericirea de a fi catolici numai să ne putem ascunde rușinea „de-a persista diavolește în greșală“. (Autorul pretinde a fi mare psiholog, de vede dispoziții în noi pe cari noi nici nu le bănuim),

5) că „până unde se poate merge cu cercetările istorice în urmărirea soartei ce a avut neamul nostru în trecut, totdeauna aceasta soartă a fost una cu aceea a bisericii sale ortodoxe“.

6) că noi uniții „privim de sus această biserică“,

7) că noi în trecut ne-am bucurat de toate favorurile asupritorilor;

8) că biserica noastră greco-catolică e și astăzi latifundiară,

9) că Biserica catolică e „așa zisă catolică“ „cu toate încercările ei zadarnice din trecut și ambiția ei deșartă pentru viitor de a se putea înfățișa lumii întregi ca singura adevărată Biserica alui Isus Christos“,

10) că „școlastica *evului mediu* s'a îndepărtat mult de spiritul învățaturii creștine originale, tocmai prin întrebuițarea excesivă a filosofiei într-o întemeierea dogmelor creștine“;

11) că „institutele de teologie catolică din Apus sunt puse în slujba răspândirii și apărării ideii papalității“,

12) că „această idee a papalității este streină de intențiile și învățătura Mântuitorului și a sf. Apostoli“

13) că „deosebirile de doctrină, cult și organizație între cele două biserici sunt simple inovații (absurde) ale episcopilor de Roma, cari n'au nici un temei sigur, în sf. Scriptură sau Tradițiune, ci se razimă pe simple păreri subiective ale unor scriitori bisericesti“;

14) pe urmă colegul Lăzărescu speră că „independența de grijile materiale a preoțimei va aduce și în Biserica ortodoxă-română înviorarea reclamată de strigătul vremii și fără ajutorul filosofiei speculative în expunerea dogmelor, și fără studiile pe cari le-ar putea face tinerii (ortodocși) la Roma orgolioasă și trufașă, cu monopolul ei de teologie creștină sănătoasă“.

Rar poți vedea într'un articol adunate la un loc atâta ură, atâta răutate și atâta neștiință.

Noi cu inima deschisă și sinceritatea ce ne caracterizează, cu documentele în mână, cu autori de mare valoare, în mare parte ortodocși, vom dovedi netemeinicia acestor afirmații ale Dlui Lăzărescu, pe cari, e bine să se știe, se razimă încă toată deosebirea între cele două biserici.

Mai târziu când D-sa va veni cu argumente, nu vom întârzia a arăta și valoarea acelor.

1. Dl. Lazărescu afirmă, că desbinarea celor două biserici (apuseană și răsăriteană) a produs-o orgoliul Romei. — Despărțirea bisericilor s'a făcut la

anul 870 și 1054, când ea a devenit definitivă. Asupra cauzelor cari au pregătit și asupra împrejurărilor între cari s'a săvârșit acest dureros eveniment, ne învață istoria. Or, toți istoricii mari, internaționali sau naționali, cari s'au ocupat cu cercetările asupra chestiunii, au aflat că ea a fost produsă și dusă la consumare de către patriarhii din Constantinopolea, cari în urma transferării capitalei imperiului roman dela Roma veche la Bizanț, râvneau înfăitate și doreau rol de conducere în toate afacerile bisericesti.

Se înțelege, că numai cei naivi și pușini orientați în istorie vor crede, că această catastrofală rupătură între cele două biserici s'a făcut în zece ori douăzeci de ani. Ea a fost pregătită cu sute de ani mai înainte. Ea începe cel puțin pe vremea arianismului (325), o erezie ca altele multe ieșite din Orient, în care Papa dela Roma se află pe o parte cu cei mai sfinți și mai străluciți bărbați ai Orientului, ca un Atanasie de Alexandria, Marcel dencyra și alții (întru apărarea adevăratelor dogme ortodoxe, față cu aproape toți episcopii Orientului. — Conciliul dela Sardica (343) este foarte semnificativ din acest punct de vedere, unde găsim pe sf. Atanasie, stâlpul ortodoxiei orientale, în tabăra apusenilor, iar pe orientalii disidenți și vrășmași ai credinței drepte ortodoxe și ai Romanilor, adunați la Filipopol.

Cărțile Domnilor *Duchesne* (*Les Eglises séparées, Origines du culte cherétien*, Paris Boccard 1920) și *Jacques Zeiller* (*Origines chretiennes dans les provinces Dannubiennes de l'empire romain*, ibid 1918) î-i pot fi foarte instructive colegului Lăzărescu în această materie.

Ereziile ce-au urmat tot în Orient, unde pe aceea vreme se făcea multă speculațiune teologică, Macedonianismul, Nestorianismul, Eutichianismul, Monoteismul, Iconoclasmul, în cari Papa apăra credința adevărată alături de Orientalii cei mai sfinți și cei mai mari, pe cari și Bis. ort. î-i venerază azi ca apărători ai ortodoxiei drepte, au mărît numai goul ce se forma mereu între cele două părți ale Bisericii.

Ambiția lui Fotie și alui Cerularie au aruncat doar numai schinteia care a produs explozia într'o atmosferă greu încărcată de mai multe secole.

În ce-a consistat dar ambiția și îngâmfarea Romei? În aceea că, conștie de dreptul dat ei de Hristos în Evanghelie, a apărât împotriva tuturor ereticilor credința sfântă nealterată alui Hristos? Aceasta-i poate sluji spre laudă și nu spre hulă.

Care apoi dintra Fotie și Cerularie și Papii dela Roma de atunci, au fost mai îngânași, îl rog pe dl. Lăzărescu să o întrebe dela autori competenți cari au studiat temeinic chestiunea, ca un Hergenroeter, Photius; *Charles Diehl* (*Histoire de l'empire byzantin Paris 1920; idem: Byzance, 1924*) carele zice: „ambiția patriarhilor Constantinopolitani trebuia să aibă urmări încă și mai grave: ea aducea ruperea de Roma și schisma celor două biserici. O întâia dată o știm cu toții, ambiția lui Fotiu provocase ruperea aceasta . . . La Mijlocul secolului XI a mai trebuit să vină ambiția lui Mihail Cerulariu, ca să se săvârșească ruperea definitivă“ (p. 130—1). Cetească d-l Lazărescu ce zice tot acest autor, căruia cred că nu-i va nega competența, mai departe despre Ceularie, că a fost: „superb, semeț, nedubitând nicicând de sine însuș, ca un zeu ce umbă prin cer . . .“

Sau dacă-i stă mai aproape citească pe d-l dr. N. C. Păulescu, profesor la Univ. din București, care

în Biserica și sinagoga, v. II. p. 15 urm. zice: (Grecii) în trufia lor nebună, de parveniți, ei *desprețuiră Roma*, — ce fusese suverana lumii, — și merșeră chiar cu îngânfarea, până a îi *batjocori limba*, majestoașă limbă latină, — numindu-o *barbară*. Dar nu le fu de ajuns. Ei voră să escaledeze și scaunul Sfântului Petre, — și să puie astfel mâna pe Biserica lui Hristos. *Și într'adevăr cauza reală a schismei a fost întăietatea Papei*, — pe care Grecii au râvnit s'o aibă în nașia lor . . . pentru ca, printrânsa, să *domnească asupra Omenirei întregi*“. Mai jos (p. 16): „Dar, nefiind încă mulțumit, — că scaunul din Constantinopol ajunsese să fie considerat ca al doilea, după cel din Roma, — patriarhul Fotie, — *împins de diavolul trufiei*, — vru să fie *întăiul în Biserica lui Dumnezeu*. El nu se sfi să sfășie, în două, cămașa cea fără cusătură alui Cristos, și comise astfel o abominabilă *schismă*“. La p. 38: „Schisma grecească a rupt în două Biserica una alui Hristos“.

Ce mai vrea d-l Lazarescu? d-l Păulescu e un ortodox. Sau dacă va mai avea nedumeriri asupra rolului jucat de acești doi patriarhi în producerea schismei, să se intereseze ce spune despre ei și d-l profesor de bizantinologie dela Univ. din Cluj dr. *Bănescu*.

Ca să fiu drept, nu vreau să zic că Papii dela Roma, prea conștii de drepturile și prerogativele lor ierarhice, n'ar fi comis poate câte o greșeală de tactică, din enervarea prea mare cauzată de perfidia și îndărătnicia Grecilor — căci cu răutăcioșii și îndărătnicii trebuie să ai răbdarea lui Hristos; dar chiar și el o pierduse de câteva ori față de farisei. Faptul principal e însă că vina Romei în separarea bisericilor e neînsemnat mai mică decât a Grecilor.

În favorul Romei mai stă și aceea, că episcopii ei au invitat în repelișite rânduri pe patriarhii orientali la unire, consfătuire și înțelegere (Lyon, Florența, Leo XIII, Benedict al XV, și actualul Papă Piu XI). Dar ei au răspuns totdeauna cu ură, dispreț și îngâmfare. Se vede dar cine este îngâmfat și orgolios, celce întinde mâna de pace, sau cel ce o respinge.

2. Că „organizmul bisericii romane e numai la aparență viu, dar șubred și corupt, de fapt,“ — o spune d-l Lazarescu, pentru că sau nu cunoaște sau urește această biserică. Considere organizația ei puternică, răspândită pe toată suprafața pământului, trecutul ei bimilenar, care a pus în uimire și pe celebrul istoric englez Macaulay. „*Nu există pe lumea aceasta* zice acest mare istoric, nici un op al politicei omenești și nici n'a produs nimenea unul asemenea, care să fie așa vrednic de examinat ca biserica rom. cat. a cărei istorie împreună cele două epoce a civilizațiunei, evul vechiu și nou. Nu există nici o instituțiune în Europa care să te ducă până la acele vremuri, când se înălța fumul jertfelor din Pantheon și când jirafii și tigrii se alungau în amfiteatrele flaviane. Cele mai mărețe palate regale sunt numai de ieri în comparație cu întinsul șir al papilor romani. A veștia îi putem urmări într-o înșiruire neîntreruptă dela acel papă, care în veacul al 19-lea a încoronat pe Napoleon, până la acela, care în veacul al 8-lea a încoronat pe Pipin și sublima dinastie se estinde și mai departe de vremurile lui Pipin până ce se perde în amurgul basmelor . . . Și încă tot mai subsistă catolicismul plin de viață și de putere, pecând toate celelalte imperii de vârsta lui de mult s'au făcut praf. Biserica catolică își trimite încontinuu misionarii ei

până la marginile pământului și combate încontinuu regi inamici cu aceeași putere, cu care a combătut pe Attila. Numărul aderenților ei e mai mare ca ori și când mai înainte; cuceririle ei în lumea nouă au recompensat-o bogat pentru ce a pierdut în cea veche. . . . Ea a văzut începutul tuturor regimurilor și a tuturor așezămintelor bisericesti, cari sunt pe lume și ea poate va supravețui și va vedea și sfârșitul tuturor. Ea a fost mare și stimată înainte de ce Saxonul și-ar fi pus piciorul în Britania, înainte de ce Francul ar fi trecut peste Rin, când elocvența grecească înflorea încă în Antiochia, când în templul din Mekka se adorau încă chipurile idolilor. Și ea va subsista încă în putere nemicșorată când vre'un călător din Noua-Zelanda în o pustietate întinsă se va așeza pe un arc rupt al podului din Londra, ca să contempleze ruinile bisericii Sft. Paul. Dacă conzider îngrozitoarele vijelii prin cari a trecut biserica romană, *mi-e greu să-mi închipui în ce chip va putea să piară*. Aceasta biserică e cu adevărat o capodoperă a înțelepciunei omenești“. (Vezi Macaulay, Kleine hist. Schriften, übersetzt von Bülow, Bd. IV, 61 urm.; sau Fr. W. Foerster, Autorität und Freiheit, p. 221—222).

De aceea o admiră și-o invidiază azi toți prietenii și dușmanii pentru organizația ei admirabilă. Considere d-l Lazarescu supunerea aceea loială, fiască, a episcopatului catolic din întreaga lume (Anglia, America, Franța, Germania, Belgia, etc.); considere toate institutiunile ei de creștere, de educare, monahismul ei, școlile ei, sistemul ei misionaric între popoarele păgâne, și va vedea, că ceace a spus a purces sau din necunoștință sau din răutate.

Și, biserica, care aduce atâta jertfă, atâta abnegare pentru răspândirea religiunei creștine între popoarele păgâne ale tuturor continentelor, poate să fie îngâmfată și orgoliosă? Poate sta împreună spiritul lui Hristos cu spiritul lui Beliar?

3. Că noi la 1700 unindu-ne „n'am fi aflat matca religiunei noastre originale“, o poate spune d. Lăzărescu, sau pentru că nu cunoaște istoria veche, sau că nu vrea să audă de rezultatele cercetărilor istorice nepreocupate ale marilor noștri istorici (ortodoxi): Xenopol, Onciul, (Dobrescu) și Pârvan. Aceștia au dovedit mai presus de orice îndoială: 1) că noi Românii am primit creștinismul în *formă latină* și dela misionari *latini*, 2) că noi Românii până în veacul al IX (869) *ierarhicește am fost supuși Papei dela Roma*, prin vicarul său dela Tesalonica și numai Leo III. Îsaurul și mai târziu stăpânirea Bulgară, ne-a rupt și politicește și bisericeste dela sânul maicii noastre, Biserica Romană. Și ca să nu crează colegul Lăzărescu, că afirm bazaconii „*înfumurate*“, îl rog să studieze în materie operele marilor noștri istorici Xenopol, Onciul și Pârvan. Cel dintâi zice în Istoria Românilor ed. 2. vol. II. p. 121: și cuvintele creștine de origine latină ale limbei românești sunt neexplicabile, dacă nu admitem că ele au luat naștere *în intmi ce erau totodată și creștine și romane*. „Baza fundamentală a religiei creștine la Români este deci îmbrăcată în cuvinte *latinești*. De unde rezultă într'un chip învederat, că Românii au primit această religiune încă din perioada romană a existenței lor“. (pagina 130). „Românii avură înainte de a cădea sub Bulgari o formă religioasă națională, *creștinismul latin*. (Deci creștinismul Romei). De cum înțără sub stăpânirea aceluia popor, ei goniră din biserica lor

cultul latin" (p. 150). „...se poate da la ei (la Români), creștinismului de forma romană o viață de vreo 500 de ani (sfârșitul veacului al IV-lea — sfârșitul veacului al IX-lea)", (p. 153). „Putem deci privi ca un punct stabilit, acela că înainte de creștinismul bulgar, fusese la Români unul de formă romană, cu limba latină ca limbă a predicării", (p. 157); „... rămâne faptul, că înainte de creștinismul bulgar era la Români creștinismul roman care tocmai fusese scos cu violență de către un împărat bulgar". (p. 158). Dacă a fost „creștinism roman" „creștinism latin" a fost creștinismul Romei, la care ne-am întors și noi la a. 1700. Cum stă dar legenda cu legea strămoșească?

Dar afirmațiile d-lor Onciu și Pârvan sunt și mai clare și mai hotărâtoare.

Se știe că acești doi sunt cei mai serioși și mai temeinici istorici la noi, cari nu se lasă conduși de nici o preocupare decât aceea a adevărului pur.

Dimitrie Onciu († 1921), atât în opera sa fundamentală „Originile principatelor române", (Buc. 1894), cât și în studiul său „Papa Formosus în tradiția noastră istorică" din colecția „Omăgiu lui Titu Maiorescu" Buc. Socec 1900 pp. 620—631), a dovedit mai presus de orice îndoială, că noi Români pînă la a. 869 am fost în dependență ierarhică de Roma papală. Iată ce spune d-l Onciu: Orig. princip. rom. p. 136, nota 24): „Pînă la încreștinarea Bulgarilor (864) Români de sub stăpânirea Bulgară au avut în biserică limba latină, dela care ne-a rămas terminologia creștină de origine romană". „In provinciile romane din sudul Dunării: Moesia, Dacia Aureliană și Illyria, cuprinse sub numele colectiv Illyricum, cu episcopi latini și cu arhiepiscopatul roman al Primei Iustiniane, subordonat Romei, limba bisericească era cea latină". „Jurisdicțiunii arhiepiscopatului Primei Iustiniane — zice mai departe celebrul istoric, — înființat de împăratul Iustinian (535) în locul său natal (Tauresium lângă Procopolje de astăzi în partea sud estică a Serbiei) în Dacia Aureliană, era supuse, după novela XI, provinciile: Dacia mediteranea, Dacia ripensis, Mysia secunda, Dardania, Praevalitana, Macedonia secunda, partea Panoniei pe la Sirmium, împreună cu câteva puncte stăpânite atunci de Romani în nordul Dunării... După așezarea Slavilor în aceste părți, arhiepiscopatul Primei Iustiniane și celelalte episcopate latine din provinciile dunărene dispar în secolul VII. Creștinii remași în părțile ocupate de barbari (deci și noi Români. Nota Aut.) afărna apoi de arhiepiscopatul de Thesalonic, care era subordonat Romei... Încă în anul 860, arhiepiscopul de Thesalonic se atîă numit ca vicar al Papei în diocesele: Epir, Illyria, Macedonia, Thessalia, Achaia, Dacia, Moesia, Dardania, Praevalis (Mural I, 437). (Mai bine se văd toate aceste în opul citat al D. J. Zeiller un elvețian, o autoritate în chestii de istorie bisericească dunăreană, membru al Academiei franceze și a școlii de înalte studii istorice și arheologice din Roma și Atena Nota Aut.). „prin Dacia se înțelege aci, ca și în novella lui Iustinian, Dacia Aureliană. Dar e bine înțeles că creștinii din Dacia lui Traian (noi!), . . . aparțineau la aceeași biserică. (Onciu, ibid.). „Increștinarea Bulgarilor a hotărît în sfârșit soarta bisericii române... După încreștinarea Bulgarilor, (864) urmată sub influența imperiului bizantin, Constantinopolul și Roma își dispută dreptul de jurisdicțiune asupra bisericii bulgare, al cărei teritoriu, cu creștinii din păr-

țile locuite de Români, se găsește numai cu patru ani înainte (860), încă aparținând la biserică Romană". (ibid. p. 138). Iară mai jos (139) același D. Onciu zice:

„Tradiția noastră despre despărțirea Românilor de Latini sub Papa Formosus (tradiție cuprinsă în Cronica anonimă a Moldovei, publicată de d-l Ioan Bogdan: Vechile cronice moldovenești, Buc. 1891, p. 185 sg), tradiție învederat bisericească, se rapoartă la desliplea noastră de biserică romană sub Boris în a. 870, când episcopul Formosus (trimis la Bulgari din Roma, devenit apoi papă (891—896) părăsi Bulgaria, după ce Boris se întoarce la biserică grecească. Pînă atunci ritul latin a fost dominant în biserică noastră dependentă de Roma".

Tot cam acestea le expune D. Onciu, și în studiul pomenit mai sus, unde mai adaugă emfatic: „Prin Bulgari și odată cu dânșii, noi am fost despărțiți de biserică Romană; dela dânșii am primit limba slavonă în biserică și stat, care domină apoi viața noastră intelectuală pînă în secolul XVII. Așa ne-a fost fatalul destin al istoriei" (Omăgiu lui Titu Maiorescu, Buc. Socec 1900 p. 632).

D-l Onciu a fost ortodox și a recunoscut că noi pînă la anul 870 ne-am ținut de biserică romană tot așa și rep. Nic. Dobrescu, prof. la fac. teol. ort. din București. Cu ce drept contestă dar d-l Lazarescu că noi la 1700 „ne-am reîntors la matca religiei noastre originale"?

Aș mai putea continua cu d-l V. Pârvan, care a dovedit incontestabil creștinismul nostru roman răspândit și susținut de sf. Nichita Remesianul și supunerea noastră ierarhică bisericii Romane pînă în veacul al IX; — dar fiind și altfel prea lung acest studiu, îl rog pe d-l L. să-l citească la d. V. Pârvan: Contribuții epigrafice la istorie creștinismului daco-român, București, Socec 1911.

Deci pe dreptul am putut să afirm, că Români unindu-se la anul 1700 „s'au reîntors la matca religiei lor originale" și adevărat strămoșești. — Un lucru nu pot să mi-l explic îndeajuns: de ce face istoriografia oficială ortodoxă aceste două fapte fundamentale pentru istoria noastră bisericească, deși ele au fost statorite de oamenii cei mai competenți și chiar ortodocși: Xeopol, Onciu, Dobrescu și Pârvan? De ce? Pentru că ei nu vreau să știe de Roma originelor noastre etnice și religioase. De dragul bizantinilor s'au lepădat de Roma cu a cărei origine ne-am lăudat și ne lăudăm.

4. „Că unirea noastră etc. . . . Fapt, e că Austria a avut prin unirea Românilor intențiuni politice de a-și asigura interesele sale dinastice în Transilvania; dar ce ne pasă nouă de intențiile ei?! Noi trebuie să judecăm unirea după intențiile celor ce au făcut-o: a lui Teofil, Atanasie, și a tuturor protopopilor, popilor și mirenilor adunați de 3 ori la sinod la Alba-Iulia, precum și după efectele ei binefăcătoare ce le-a produs pentru neam. Și nimeni n'o poate nega, că intenția înaintașilor noștri era bună, luminată, patriotică: aceea de a salva românismul din ghearăle calvinizmului și de a asigura oropsitului popor român o soartă mai vrednică de el. Și aceasta au ajuns-o. Noi trebuie să ne închinăm înaintea lor pentru gestul providențial ce l-au făcut, nu să-i bârfim, sau să-i compătimim. Că alții (nemții sau ungurii) și-au pătat mâinile cu fapte de siluire directă sau indirectă, nu-i asta treaba noastră, ci a lor; acestea n'au fost aprobate niciodată

de cei ce voiau unirea din motive superioare naționale și bisericești.

Cât de nedrept e a ataca sau chiar și a regreta faptul unirei religioase a Românilor din Transilvania, se vede, considerăm dacă efectele binefăcătoare ce le-a produs; efecte stabilite nu de noi, ci de autori *ortodocși*, istoriografi, sociologi, literați etc.

Dl *Sextil Pușcariu*, profesor la Univ. din Cluj, membru al Academiei române, membru și al sinodului eparhial ortodox al Clujului, atribuie unirei, ca unui curent venit din Apus, *renașterea noastră națională și literară*: „... tot unei influențe venite din apus se datorește renașterea cu care se începe, și pentru literatura noastră, epoca nouă”... prin aceleași porți (spre vestul luminat) intrară ca niște apostoli, în aureola luminii intensive, acei câțiva bărbai venind dela Roma, care pelângă știința aveau și focul entuziasmului și cuvântul cald care încinde, atunci *au mijit și pentru noi zorile vremurilor nouă*. Petru Maior, Gheorghe Șincai, Samuil Clain (toți trei preoți uniți) și tovarășii lor, au *săvârșit minunea resurecțiunii poporului român*” (S. P. Ist. lit. rom. Sibiu „Astra” 1921 vol. I. p. 2), (la p. 168) zice: „Cu începutul veacului al XVIII-lea o parte a Românilor din Transilvania se uni din punct de vedere religios cu Roma. Mișcarea aceasta religioasă avu o influență atât de hotărâtoare asupra întregii mișcări intelectuale la Români, încât cu dascălii Ardeleni cari trăiesc în a doua jumătate a veacului al XVIII și la începutul celui de al XIX-lea începe *epoca nouă a literaturii noastre*”.

Ovid Densușianu, cel mai mare filolog al nostru din prezent, a cărui carte „Histoire dela la langue roumaine” tipărită la Paris, este o autoritate în chestia formării limbii române, vorbind despre școala latinistă (Literatura română modernă, vol. I. Alcalay Buc. 1920, pp. 1—69) atribuie acestei școli *născute din unirea cu Roma*, cele mai capitale două fapte în istoria noastră culturală *redeșteptarea sentimentului și a mândriei naționale prin studiul istoriei*. („Astfel au deșteptat scriitorii transilvăneni conștiința noastră națională prin studiul istoriei. Influența lor din acest punct de vedere a fost *nemărginită*” o. c. p. 6), și *introducera literelor latine în literatură*. („Cel dintâi lucru la care trebuie să se gândească un Micu sau Șincai pentruca să vededească dela prima vedere latinitatea limbei noastre era înlocuirea alfabetului cirilic cu cel latin... Și cei dintâi filologi ai noștri au început atunci să scrie românește cu litere latine” *ibid.* p. 7).

Cuvintele D-lui Ovid Densușianu despre unire ar merita să fie citate în întregime, dar îndrumăm numai pe cetitori să le citească în locul amintit. Să mai reținem doar atât că Densușianu justifică pe deplin pe cei ce au făcut unirea, că ei au făcut din ea un bine pentru neam, indeosebi Inocențiu Micu Clain (vezi p. 3 și urm.) cu școlile lui și tinerii veniți dela Roma.

Așa condamnabilă greșeală a fost un eveniment ce-a produs atâtea minunății? Dar să mergem mai de parte! Să auzim și pe d. E. Lovinescu, estetician și distins critic literar.

„E aproape de prisos să mai amintim că, din punct de vedere cultural, întregul veac al XVIII este dominat de actul Unirii unei părți a Românilor din Ardeal cu biserica lătină. Oricât de înșelate ar fi

fost speranțele politice puse în acest act, și ori care ar fi fost jocul diplomatic al Austriei în Transilvania, importanța lui culturală domină întreaga chestiune a Unirii: prin contactul cu însăși obârșia neamului nostru, cu Roma, ni s'a întărit conștiința națională. În apărarea rasei lor, cei trei „cavaleri ai idealului național”, Samuel Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior s'au istovit în numeroase lucrări de istorie și de filologie. Odată cu litera latină, ei au adus și principiul exclusiv a latinității. Din viziunea orașului etern a pornit, așa dar, curentul latinist ce a fecundat știința și, mai ales, conștiința neamului românesc”.

E nostim. Să zici, că un lucru e făcut cu sila, și totuși el să țină 200 de ani și mai bine. Un lucru siluit înceată îndată ce a încetat cauza care l-a produs. Pretinsa siluire a uniților a încetat de mult și ei totuși nu se gândesc la întoarcerea la ortodoxie, în forma ei de azi, tot mai tare se lipesc de Roma și Biserica ei pentrucă sunt convinși, să ne crează d-l Lăzărescu, că unindu-se au făcut un lucru după intențiunea Mântuitorului, care lea zis să fie o turmă și un păstor, așadar un lucru folositor mântuirii sufletului lor și, cum au văzut, și neamului lor. Iar Dl. Lăzărescu să nu se erigeze de psiholog așa mare, să vadă în noi (rușine, bucurie fărjărită etc.) ce noi nici nu simțim, nici nu vedem.

5. Afirmațiunea aceasta a D-lui Lazarescu este adevărată cu o rectificare ce rezultă din cele spuse în p. 3., adică că până în veacul al IX soarta neamului nostru nu e una cu aceea a bisericii ortodoxe bizantino-române, ci cu aceea a bisericii catolice daco-române, care era biserica națională a noastră; iar dela aceea epocă încolo numai că admit afirmațiunea D-lui Lazarescu, dar o adaug cu aceea, că numai soarta neamului nostru a fost una cu a bisericii ortodoxe, mai mult chiar, această biserică a purtat în mare parte vina, că soarta acestui neam a fost așa cum a fost. Și să nu creadă dl L. că aceasta o spun din ură, de aceea nu voiu spune nici un cuvânt dela mine, ci voiu lăsa să grăiască autori tot ortodoci din cei mai competenți.

Intâi să vină tot Dl *Pușcariu* cel citat mai sus: „Intr'o vreme când orice mișcare culturală se reflectă prin biserică *ortodoxismul nostru a fost evenimentul cel mai grav în urmări pentru desvoltarea noastră culturală* (sublinierile sunt ale dlui Pușcariu), căci el ne-a legat pentru veacuri întregi cu cultura orientului, formând un zid despărțitor față de catolicismul vecinilor noștri din vest și din nord, care ne-ar fi putut transmite cultura apuseană”. (Pușcariu, o. c. p. 13).

E interesantă și paralela ce-o face dl Pușcariu în paginile următoare între ortodoxism și catolicism ca factori culturali.

D-l E. Lovinescu în numita sa lucrare (p. 9 și urm.) zice: „Cel mai activ ferment al orientalizării (noastre) a fost ortodoxismul. Intr'o vreme, în care deosebiriile dintre popoare se făceau mai mult prin religie decât prin rasă, el ne-a aruncat în primejdia contopirii cu marea masă a Slavilor de sud și apoi de est.... „Legându-ne, sufletește, de o religie obscurantistă, înșepenită în tipicuri și formalism, ortodoxismul ne-a impus o limbă liturgică și un alfabet străin (gând latin exprimat în slove cu cerdacuri!), fără a ne ajuta la crearea unei culturi și arte naționale” (*ibid.* p. 9). „Prin smulgerea din sânul catolicismului, în care se desăvârșia ciclul civilizației mo-

derne.... Închiși în schisma noastră, nimic din ce se petrecea în Europa n'ajungea până la noi. N'aveam nici un rost în treburile lumii... În timp ce lumea se reclădia din temelie, nimic nu se înălța la noi; rămăneam pitiți în bordeele noastre de lemn și de stof. Destinele neamului omenesc nu se împlineau pentru noi". (Cuvinte de ale lui Ciadaev despre ortodoxia rusească aplicate de d. E. Lovinescu la a noastră). Aproabă și afirmația lui Eminescu că: „Toate popoarele care posedă o înaltă civilizație astăzi, dacă nu sunt, au fost mult timp măcar catolice“.

„Într'o epocă în care religia constituia singurul mediu de dezvoltare a civilizației, acțiunea culturală a ortodoxismului nu poate fi deci privită ca îndestulătoare“ (p. 13).

„De ar fi isbutit încercările, de altfel stăruitoare, ale catolicismului, soarta poporului nostru ar fi fost alta: revărsându-se asupra lui cultura latină l'ar fi introdus, cu veacuri înainte în procesul vieții apusene și l'ar fi smuls, dacă nu politicește, cel puțin sufletește dintr'un mediu de disolvare morală“ (p. 13). (Ideie, precum, știm exprimată odată și de d-l Iorga).

Știm că atari păreri și constatări le va cădea rău ortodocșilor; și nouă ne cad, dar sunt fapte stabilite de oameni competenți în materie și încă *ortodoxi!*

Mai amintesc încă pe D. Drăghicescu, sociolog, care atacă fraza atât de banală, că ortodoxismul ar fi susținut neamul românesc și l'ar fi mântuit de peire. „Soarta bisericii române a fost tocmai aceea a neamului românesc. Cele mai mari și însemnate înrâuriri pe cari le-a suferit, neamul nostru, nu numai că ele au atins biserica română, dar au venit, în cea mai mare parte, tocmai pe poarta și pe căile bisericii. Înrâurirea slavă a pătruns sufletul nostru mai ales prin biserică și tot bisericii datorim noi îngenunchierea țărilor românești și a țarinii strămoșilor de către călugării greci mai întâiu și de vânțurătorii de țară din ulița Fănarului, mai apoi... S'a zis și se repetă (sic!) foarte des că biserica și legea creștină ne-au scăpat neamul și țara de peire. Iată un lucru afirmat de toți și prea puțin controlat. Cu tot atâta drept cuvânt se poate afirma că legea creștină, biserica noastră, duse neamul românesc, în mai multe rânduri, la marginea pierzării. Dacă privești lucrurile mai de aproape, de mirare este cum de am scăpat de prăpastia ce a deschis de atâtea ori națiunii noastre biserica creștină... Slavismul bulgar sau moscovit stătu gata, în două rânduri, să ne înghită, mulțumită bisericii ortodoxe ce aveam în comun cu el... Dacă neamul nostru se păstră și scăpă nu fu prin ci peste biserică. A trebuit să fie o vitalitate fără seamăn, care, cu toată urgia istoriei noastre, ne-a mai putut păstra în ființă... Datorăm deci virtuților și însușirilor noastre sufletești admirabile, pe cari ni le lăsară moștenire părinții noștri etnici Daco-Romani, că până acum nu ne-au înghițit nici puhoiul barbar, nici oceanul slav, nici torrentul turcesc, nici putreziciunea morală greco-fanariotă“. (D. Drăghicescu, Din psihologia poporului român, Buc. Alcalay 1907 p. 357 urm). — Cred și eu că e mai aproape de adevăr această afirmație, decât fraza de paradă că „ortodoxismul a salvat neamul“, fără a nega însă că religia a contribuit mult la întărirea sufletească a poporului în suportarea greutăților sortii.

Pe D-l Cernăianu și alții tocmai că sunt prea odioși fraților ortodoxi, nu-i mai citez. — Toate ace-

stea le-am spus nu din ură sau cu patimă, ci numai în interesul adevărului istoric, căci tocmai acum vin să spun în punctul

6) că noi uniții nici nu urim nici nu disprețuim biserica ortodoxă, ci o respectăm, ca un așezământ vechiu și venerabil al neamului și-i dorim tot progresul; mai mult, cu condiția că recunoaște autoritatea bazată pe Evanghelie și tradiția nefalsificată a lui Cristos, a unicului păstor al creștinătății, astăzi suntem gata să intrăm în ea.

În punctele ce urmează vom fi mai scurți.

7-8. Nu se teme de Dumnezeu d-l Lazarescu să afirme, că noi în recut „ne-am bucurat de toate favorurile asupritorilor“ și că „biserica greco-catolică e și azi latifundiară“? Când noi încă am avut aceiaș soarte de asuprire și prigonire ca ei: am avut lege aponiană, legea acumulării imobilului în mâna ungușilor, Hajdu-dorog etc. Că ne-au admis la isoarele culturii apusene a fost firesc, pentru că aceasta așa o cere organizația și spiritul bisericii catolice, care dă preoților ei o educație teologică superioară. — Iar cea ce privește averile bisericii noastre, puține câte au fost, s'au adus jertfă pe altarul reformei agrare, căci așa o cerea spiritul timpului; ceace a ramas fie sigur numitul coleg că nu întrece de loc proporția în raport cu biserica ortodoxă. Când timpul și locul ne va permite, o vom dovedi-o și statistic.

9. Biserica catolică e „așa zisă“ catolică? Dacă cuvântul acesta „catolic“ înseamnă ceva, atunci înseamnă că e „universală“, adică răspândită la toate neamurile și în toate locurile așa precum trebuie să fie adevărata biserică alul Isus Hristos. Il rog pe d-l Lazarescu să-mi arate un singur popor sau un singur colț ascuns al pământului, unde această biserică să nu aibă reprezentanți!

10. Cu școlastica încă nu e în clar colegul Lazarescu. Sub filosofia școlastică noi nu înțelegem aberațiunile unor filozofaștri din evul mediu, cari prin silogizarea lor sterilă, au compromis filosofia marelui Aristotel și Toma de Aquino, ci înțelegem acel patrimoniu de înaltă cugetare omenească, ale cărei temelii le-au pus marii filozofi ai omenirii: Socrate, Platone și Aristotile, pe cari au zidit apoi, în spiritul doctrinei creștine marii Părinți ai Bisericii, atât apusene cât și orientale: un Ilarie de Poitiers, Ambrozie, Augustin, Hieronim și un Atanasie, Grigorie Nazianzenul, Vasile, Ioan Gură de Aur, Damascenul, și care au curățit-o de reminiscențele păgâne, au ilustrat-o și au pus-o în sistem, după separarea bisericilor, genii bisericești latine în frunte cu italianul Toma de Aquino. Înțelegem aplicarea minții sănătoase, a rațiunii, la înțelegerea, explicarea și dovedirea dogmelor naturale, la ilustrarea și aducerea în consonanță cu principiile rațiunii sănătoase a celor pur supranaturale. La tot cazul un mijloc cu mult mai vrednic de om, decât stupidul principiu „crede și nu cerceta“. Sub filosofie școlastică înțelegem acel sistem filosofic, care numără între aderenții săi mai noi pe un Card. Mercier, Billot, d'Hulst, de Nys, de Wulf, Gemelli, Farges, ș. a., un sistem filosofic care e în stare să ia lupta cu oricare sistem de filosofie modernă, și să dovedească pentru toți cei de bună credință și înțelegere, compatibilitatea științei și a credinței.

11. Că institutele de teologie catolică din Apus sunt în slujba apărării ideii papalității? Ba bine că nu. Dar cele ortodoxe în a cui slujbă sunt? Nu în a ortodoxiei? Aceasta li-e menirea. Vorba e să o apere

numai cu argumente cari au temei și sunt acceptabile. E de notat însă că în școlile din Apus să cercetează argumentele orientalilor cu *seriozitatea și gravitatea* cuvenită, și se încearcă a se arăta netemeinicia lor pe bază istorică și dogmatică, iar nu se *pervertesc*, nici se *zeflemizează* cu injurii, sarcasme și insulte, cum se face în Orient. Cât despre „monopolul lor de teologie sănătoasă” îl asigur pe colegul și prietenul meu Lazarescu, că doctrina teologică împărtășită la institutele catolice din Apus este, *chiar din punct de vedere ortodox*, cu mult mai sănătoasă și mai aproape de ortodoxie, decât cea împărtășită la ori și care instituit similar din Anglia sau Germania. De aceea numai spre întărirea sentimentului religios al bisericii noastre ortodoxe române ar fi, dacă și-ar trimite și *acolo* câțiva teologi pentru studii superioare.

12. Cât este de streină această idee a Papalității de intențiile și învățătura Mântuitorului și a sf. Apostoli vom vedea atunci, când Dl Lăzărescu va veni cu argumentele D-Sale.

13. Tot așa și afirmația de sub acest punct.

14. Că o învioreare în biserica ortodoxă română va veni, se prea poate, tocmai pentru că e reclamată de strigătul vremii. Dar aceasta învioreare întru alăta va fi mai intensivă, și mai ținătoare, întrucât se va produce prin mijloace și metode de acțiune mai catolice și mai apusene. Și puțina învioreare de până acum s'a produs prin aplicarea mijloacelor de pastorație cunoscute în Apus. Cu cât se va apropia biserica ortodoxă mai mult de spiritul bisericii catolice, cu atât va fi mai vie și mai demnă de numele cel poartă.

Am terminat. Ca încheiere țin se amintesc pentru ca să știe cititorii noștri, că lupta, — dacă se poate numi așa *apărarea unor convingeri înrădăcinate în cele mai adânci măruntaie ale sufletului nostru*, dintre noi uniții greco-catolici și dintre frații gr.-orientali este o luptă între două lumi, între două concepții, între două mentalități: una, care vrea să lege și viitorul neamului nostru de Orientul sleit de idealism și activitate, alta, care vrea să ne încopce sufletește în marele canal al civilizației și al culturii ce se revărsă din apus; una, care vrea ca noi să rămânem și pe mai departe tot orientali în spirit și acțiune, alta, care vrea să ne *occidentalizeze* cu spiritul și activitatea.

În aceasta ordine de idei sunt foarte interesante următoarele concluzii ale D-lui E. Lovinescu din amintita D-sali carte (pp. 19 urm.) care, după ce prin studierea amănunțită a trecutului nostru cu dl. S. Pușcaru împreună conchide, că cele mai însemnate mișcări ale vieții noastre culturale din trecut le datorăm influențelor venite din Apus, continuă:

„Adevărat mediu de formație a noului suflet românesc, prin identitatea rasei și a mentalității, — în judecarea apusului, nu ne putem uni cu istoricii tradiționaliști ce susțin că „oricât l-am iubi pentru cultura lui îndrăzneală și bogată, — de răsărit ne leagă viața noastră și a strămoșilor noștri. Aici ne sunt toate rădăcinile, toate meritele. Și rostul nostru e indicat de aceștia, de vechimea și de mărirea lor: netăgădui cel dintâi”. Răsăritul e, negreșit, o forță a trecutului dar nu și a prezentului...”

„Viața strămoșilor mlădiindu-se în formele lui, el poate deveni nu numai un obiect de cercetare științifică ci și de cult retrospectiv. Pietatea trebuie însă limitată în timp; sub nici un cuvânt, ea n'are dreptul

de a seca izvoarele vie ale veacului și de a ne dicta drumurile viitorului. Copacii împiedică vederea pădurii; bogăția prea mare, spunea Shakespeare, se prefăce adese în sărăcie. Strânse într'o enciclopedie de 78931 de tomuri, cunoștințele Chinezilor n'au devenit, totuși, știință ci au rămas aglomerație. Pasiunea amănuntului inutil nu duce decât la istorism, adică la ștergerea liniilor principale în masa faptelor infinitezimale”...

„Ne iubim strămoșii, ne iubim însă și strănepoții: nu suntem numai punctul ultim al unei linii de generații, ce se pierde în trecut, ci și punctul de plecare al generațiilor ce vor veni la lumină; nu suntem numai strănepoții încărcăți de povara veacurilor ci și strămoșii virtuali ai strănepoților târzii; obligațiile față de viitor depășesc pe cele față de trecut. Răsăritul ne poate deci lega istoricește; nu ne poate însă impune și condițiile actuale ale vieții sufletești. Neajutându-ne în desvoltarea idealității noastre, pentru ce l'am invoca în hotărârile zilei de azi?”...

„Axa vieții politice și culturale s'a schimbat din răsărit în apus: se va schimba și axa vieții noastre sufletești. Timpul roade chiar și lungile deprinderi intrate în inconștient; să-i așteptăm deci acțiunea. Pentru a evolua, pe lângă stabilitate, unui popor îi mai trebuie și maleabilitate. În trecutul nostru, nu considerăm ca un patrimoniu decât elementul fix al rasei și al vieții naționale, nu și elementele întâmplătoare și regretabile ale influențelor orientale. Privim deci contactul cu apusul ca pe o reluare a adevăratei continuități etnice și ideale: descătușându-ne, deocamdată, de formele sociale, ne va desrobi, mai târziu, de invizibilele lanțuri spirituale ale Țarigradului, ale Athosului sau ale Kievului, adică de forțele ancestrale ale obscurantismului și ale inerției, pentru a ne pune pe calea găsirii de sine și a progresului...”

„Civilizațiile antice au apărut în răsărit; de aici: *ex oriente lux!* Când pe ruinile „haosului etnic” al decadenței romane, a apărut blondul german ca principiu configurator al noilor naționalități și civilizația lumina a venit din nord: *ex septentrione lux!*...”

„În veacul și dela locul nostru, lumina vine din apus: *ex occidente lux!* Progresul nu poate deci înseamna, pentru noi, decât fecundarea fondului național prin elementul creator al ideologiei apusene, căci după cum spunea Alecu Russo: „În 16 ani dela 1835 până la 1851 mai mult a trăit Moldova decât în cele cinci sute de ani istorici dela descălcarea lui Dragoș, la 1359, până în zilele părinților noștri... Părinții noștri au deschis ochii în leagănul strămoșesc; oamenii dela 1835, cari inaugurează generația de față, au răsărit din larma ideilor nouă. Ochii și gândul părinților se învârtiau la răsărit, ai noștri sunt întinși spre apus: deosebire dela cer până la pământ”.

(E. Lovinescu: Istoria civilizațiunii române moderne, vol. I. p. 19—urm.). Altă dată mai multe.

Părintele Tăutu.



— *Rectificare*. În articolul „Răspunderea” din No. 10 a. c. al revistei noastre s'au strecurat următoarele greșeli regretabile: pag. 4. șirul 19 în loc de „nefolositoare” să se cetească „folositoare” șirul 20 în loc de „crede” să se cetească „cred”; șirul 25 în loc de „cere” să se cetească „crede”.

CRONICA.



— **MARE CONCERT RELIGIOS CU PIESĂ TEATRALĂ.** Cercurile noastre religioase (Reuniunile Mariane) din Oradea-Mare, vor aranja *Sâmbătă în 13 Iunie seara la 8^{1/2}*, (precis) un mare concert religios în Sala Cercului Catolic cu concursul școlilor secundare și-a Academiei teologice. Programul va cuprinde recitări, coruri mixte și bărbătești, dirijate de maestrul și compozitorul Hubic și o piesă teatrală cu subiect din vremea lui Constantin cel Mare, jucată de elevele liceului de fete și a școlii comerciale pentru fete. Onoratul public este rugat și pe aceasta cale să sprijinească străduințele spre bine și frumos ale tineretului școlar participând în număr cât de mare la *concertul lor*. Bilete de 50, 40, 30, 20, 10 și 5 Lei se găsesc la Administrația noastră sau la Păr. Dr. Al. L. Tăutu. Venitul curat e destinat pentru scopuri filantropice și literare.

— *Predici.* La Catedrala română greco-catolică vor predica: în *Dumineca Rusaliilor P. S. S. Episcopul diecezan*; în *Lunia Rusaliilor Mon. Cornel Darabanth*, prof. de religie; 14 Iunie: *Dumineca tuturor sfinților Cl. dr. Nic. Flueraș*, profesor de teologie.

— *Sfânta Tereza de pruncul Isus.* Duminecă în 17 Mai a fost declarată de *sfântă* (canonizată) simpatica fecioară carmelitană din Lisieux în fața unui imens public de peste o sută de mii. Declarată de *fericită* (beatificată) în 29 Apr. 1923, de atunci ea produse alte două minuni. *Marla Pellemans* din Gand (Belgia) în ziua de 22 Martie 1923 se vindecă la moment de tuberculoză pulmonară și intestinală în gradul ultim, rugându-se pe mormântul sfintei în Lisieux. *Gabriella Trimussi* din Parma (Italia) suferind de mulți ani de atrită la genunchi și de tuberculoză în vertebrele șirei spinării, în Iunie 1923, fiind o novenă de rugăciuni în onoarea Sfintei, se vindecă de boala ei într'un moment. Cultul acestei Fecioare se recomandă tuturor. Viața acestui suflet ales se poate comanda la Blaj pe prețul bagatel de 5 Lei.

— *O vorbă foarte la loc.* Nou alesul episcop al Aradului, P. S. S. Dr. Grigorie Comșa publică în No. 37—38 al „Telegrafului român”, un prețios articol: „Preotul, și adevărul” în care P. S. S. Sa spune preotul nu poate să se tocmească niciodată cu minciuna, ci trebuie să spună și să apere totdeauna **adevărul**. — O vorbă că credem a fi spusă foarte la loc și într'un moment foarte potrivit.

— *Legi cari prejudecă Concordatului.* Guvernul țării a trecut la Camere cele două legi confesionale, a cultelor și a școlilor particulare, fapt ce dovedește că renunță la încheierea unui concordat cu Vaticanul.

— *Reuniunea femeilor române din Beiuș.* Inregistrăm cu plăcere roadele îmbelșugate culturale și filantropice ce le-a realizat Reuniunea femeilor române din Beiuș în cursul a. 1924/25 sub înțeleapta conducere a zeloasei profesoare d-na *Angela Selagian* și neobosita-i secretară d-na *Eliza dr. Pavel*. Comitetul vechiu a fos reales. Cele multe și frumoase înainte.

— *Cari sărbători sunt recunoscute de Stat.* După cum se anunță, noua lege a repaosului duminical prevede numai următoarele sărbători: 1 Ianuarie (Anul nou); 6 Ianuarie (Botezul D-lui); 25 Martie (Bunavestire); 23 Aprilie (Sf. Gheorghe); Ziua 1 și 2 de Paști; 10 Mai; Înălțarea D-lui; 29 Iunie (Sf. Petru și Pavel); 15 August (Adormirea Maicii D-lui); 14 Septembrie (Înălțarea Sf. Cruci); 1 și 2 zi de Crăciun.

— *Și numele i-se șterge din istorie.* Guvernul turcesc a adus la cunoștința lumii diplomatice, că numele capitalei turcești de azi înainte va fi *Stambul* și nu Constantinopol; iar corespondențele adresate altfel dela 4 Iunie începând nu se vor mai primi. La ce soartă a ajuns biata „*Romă Nouă*”! Dumnezeu îi pedepsește pe dreptul crima din trecut de-a fi rupt prin fudulie în două Biserica una alui Hristos.

— *Aviz.* Societatea studenților în teologie Sf. Ioan Gură de Aur“ dela Academia noastră teologică ne cere publicarea următoarelor șire:

„In societatea noastră au binevoit a se înscrie încă următorii membrii; *pe viață*: *Rvs. Petru Cupcea*, arhidiacon și protopop al Supurului; *Rvs. Iosif Patachi*, arhidiacon-protopop la Săsari, cu taxă de 500 Lei; *sprinjitori*: *Rvs. Alexa Pop*, arhidiacon-protopop în Sanislău, *Rvs Gheorghe Maior* arhidiacon-protopop al Orăzii-Mari; *Mon. Coriolan Ternovean* paroh în Necopoiu cu taxă anuală de 100 Lei. Ne exprimăm și pe aceasta cale noilor noștri membri cele mai sincere și profunde mulțumite, pentru gestul d-lor marinitos. *Silviu Sălăgian*, președintele Societății de lectură „Sf. Ioan Gură de Aur“.

— Duminecă în 17 Mai a încetat din viață *Augustin Fischer-Colbrie*, un suflet de adevărat preot și episcop în *Coșice* Cehoslovacia în etate de 62 ani.

— *Marea aniversare a Sinodului dela Nicea la Roma.* Biserica romană care la 1907 a celebrat cu un fast deosebit aniversarea de 1500 de ani dela moarte strălucitei persoane orientale sf. Ioan Gură de aur, anul acesta va serba tot cu fastul cuvenit al 16-lea centenar dela strălucitul sobor dela Nicea. Comitetul serbărilor e format din 32 membri cele mai marcante persoane ale catolicismului oriental rezidente la Roma, Seria conferințelor ce au să se țină și programa amănunțită a serbărilor se va publica încurând.

— Sâmbătă în 23 Mai a fost îngropat egumenul mănăstirei *Bixad*, *Clemente Gavriș* mort pe neașteptate.

TIPIC.



7. Iunie. Dumineca Rusalilor v. 1.

Sămbătă la însărat: pe 6 cu Mărire-Și acum ale praznicului din Pentec. Intrat. Paremi. La Litie stihira „Intre proroci” și Mărire-Și acum. „Când ai trimis”. Stihovna cu Mărire-Și acum. din Pentec. La binecuv pâninilor trop. praznicului de 3 ori. Fie numele... Bogații au sărăcit... și Otpustul Rusalilor: „Binecuvântarea D-lui” etc.

Duminecă la mănecat: La D-zeu e Domnul, ca Sămbătă. Sedelnele praznicului. Antifoanele v. 4. Prohimen: „Spiritul tău mă va conduce la pământul cel drept”. Evanghelia inv. a 9-a. Psalm 50. (Invieria lui Hristos nu zicem) Mărire-Și acum.: Pentru rugăciunile. La „Indură-te”... stihira: Impărate ceresc... Catavasiile: „Cu dumnezeescul nor”... v. 4. Ceeace ești... nu cântăm. Luminătoarea sărbătorii. Laudele cu Mărire-Și acum ale sărb. „Doxologia”. Otpust.

La Liturghie. Antifoanele: Pentru rugăciunile... La intrat și în loc de „Veniți”, trop. sărb. După intrat: Mărire-Și acum.: Condacul sărb. Câți în Hristos. Apostolul și Evanghelia Rusalilor. Axion: Irmosul sărbătorii șcl.

La însărat: După începutul obișnuit se zic ecteniile dela slujba închinării genunchilor. La Doamne strigat-am v. 4 o stihiră apoi Mărire-Și acum.: Impărate ceresc v. 6. Intrat. Prohimen: „Cine e Dumnezeu... apoi „Iară și iară plecând genunchii” și rugăciunea I. Ectenia: Apără mântuiește etc. și după Amin, Ecteniile: „Să zicem toți”... După Amin Ectenia: „Iară și iară plecând genunchii” și rugăciunea a II-a, apoi Ectenia: Apără mântuiește etc. Amin. Ectenia: Iară și iară plecând... și rugăciunea a III-a. „Apără, mântuiește... Amin. „Invrednicește-ne... și ectenia: „Să plinim”... La Stihovna o stihiră și Mărire-Și acum. din Pentecostar. Acum slobozești. Troparul și Otpustul Rusalilor: „Celace din sânurile...”

8 Iunie, Lunia Rusalilor.

La mănecat: La D-zeu e Domnul. Trop. sărb. Sedelnele sărb de Luni. După stihologia a treia imediat Psalm 50. (Antifoanele nu se cântă, Evanghelia n'are). Catavasiile sărb. șcl. ale sărbătorii cum s'a arătat Duminecă. Landele zilei cu Mărire-Și acum. din Pentec. Doxologie. Otpust.

La Liturghie. Ca în Dumineca Rusalilor. Apostolul și Evanghelia zilei.

La însărat. Stihirile pe 4, ale sărb. din Pentecostar 2 și din Mineiu (9 Iunie Sf Părinte Chiril) 2 Mărire-Și acum. din Pentec. Stihovna cu Mărire-Și acum. din Pentec. Trop. sărb. Mărire. Trop. Sfântului. Și acum. a Născătoarei zilei v. 8.

14 Iunie. Dumineca tuturor sfinților v. 8.

Sămbătă la însărat. Stih. pe 6, ale inv. 3 și ale Părinților 3. Mărire-Și acum. dogm. v. 8. Intrat. Paremi. Stihovna cu Mărire-Și acum. ale invierii v. 8. Trop. inv. v. 8. Mărire. v. 4. Trop. SS. PP. Și acum.: Taina cea din veac. Otpust.

Duminecă la mănecat. La D-zeu e Domnul. (ca Sămbătă seara). Sedelnele inv. Antifoanele v. 8. Evanghelia inv. 1. Catavasiile „Deschide-voiu gura mea”. Luminătoarea inv. 1 Laudele pe 4, ale inv. 2, ale SS. PP. 2. Mărire. Stihira evangheliei I. Și acum.: Preabinecuv. ești. Doxologia. „Otpustul Duminecii”.

La Liturghie. La Fericiri: Mărire-Și acum. al versului 8. Intrat. Trop. inv. Mărire-Și acum. Condacul SS. PP. Apostolul și Evanghelia Duminecii SS Părinți șcl.

La însărat. Stihirile pe 4: ale inv. dela v. 8, 2 și din Mineiu (15. S. Profet Amos) 2. Mărire-Și acum. din Mineiu. Stihovna cu Mărire-Și acum. a inv v. 8. Trop. profetului v. 2. Mărire.: Mai Marilor. Și acum.: Celei ce s'a nutrit. Otpust.

— Misă. —

— Rugăm pe toți cetitorii noștri să binevoiască a ne trimite abonamentul bagatel de 120 lei, iar pe preaven. frați preoți de-a ne câștiga abonați noi.

Schite de predici.



A) Dumineca Rusalilor.

„Și eu voi ruga pre Tatăl și alt Mângăitor va da vouă, ca să rămână cu voi în veac”. Io. XIV, 16.

Intr. Pogorirea Spiritului Sf. Ța făcut mare schimbare în Apostoli; și sumeția și frica s'au vindecat; fiecare a voit să fie în public „Iară stând Pentru cu cei unsprezece și-a ridicat glasul său și le-a răspuns: bărbați Israeliteni” Fapte II. 14. *Cu aceasta schimbare s'a început Sf Biserica.*

Tr. I. Să considerăm trecutul bisericii; luptele ei glorioase cari au trecut, admirabila ei putere de rezistență. Soartea Bisericii a fost soartea lui Hristos. Prigonirea lui Hristos s'a început cu fugirea în Egipt și a ținut până la moartea lui. Prigonirea bisericii a început cu pășirea Apostolilor în public. Aproape 300 ani a durat aceasta prigonire. Sângele martirilor sămânța creștinilor. Naia lui Petru era în pericol, dar a venit Hristos și-a întins mâna: „Pentru ce vă temeți puțin credincioșilor?” „Nici porțile iadului nu-o vor birui”.

II. În aceste groaznice prigoniri biserica nu s-a nimicit ci s'a întărit, s-a răspândit, căci e operă dzească. Foate operele omenești s'au nimicit: imperiul Roman; numele împăraților vestiți, sunt ale istoriei. Gamaliel farizeul a zis: „de este lucrul acesta dela oameni, dela sine se va nimici, de este dela Dumnezeu nu-l putem nimici”. Biserica adevărul vestește și acest adevăr îl susține spiritul Sf. „Și eu voi ruga pre Tatăl, și alt Mângăitor va da vouă ca să rămână cu voi în veci. Spiritul adevărului, acela vă va învăța pre voi tot adevărul”. Io. XIV, 16.

Inch. Fericți suntem noi că spiritul sf. e cu noi învățătorul credinței noastre este Spiritul Sf. Când serbăm ori când ne rugăm pentru toată lumea, toată lumea să roagă pentru noi. Să iubim pe Isus și Biserica lui, să o apărăm, să o cinștim!

— Ami —

B) Dumineca Tuturor Sfinților (14 Iunie) Despre iubirea lui Dumnezeu.

„Cel ce iubește pe tatăl său și pe mamă s'a mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine” (Mat. 10, 37).

Introd. Nu este vrednic de Dumnezeu, de soterata Lui, de numele Lui, de darurile lui, de împărăția lui, de poruncile lui acela care preferă față de El și pe aceia, cari după socotință omenească sunt mai aproape de noi. Căci Dumnezeu pentru noi face mai mult bine decât oricine altul.

P. 1. El ne dă viață sănătate, ajutor între toate împrejurările vieții. El din nimica ne-a făcut, dela el depindem în fiecare moment al vieții. Câți oameni seara dacă s'a culcat nu s'a mai trezit. Câți oameni n'au ajuns seara? Și noi? Căci oameni ar vrea să numească, dar sunt neputincioși, câți oameni ar munci, dar unde și ce? Și noi?

P. 2. El este mult milostiv. Il vătămăm, ne iartă. A iertat pe ingeri în cer? A iertat lui Adam? Și aceștia cât de iubiți a fost înaintea Lui. Și noi? Prin păcatele noastre suntem vrednici de cea mai groaznică pedeapsă, dar nu suntem îndată pedepsiți.

P. 3. Dumnezeu pentru a noastră mântuire s'a jertfit pe lemnul crucii, ce suferințe groaznice!

Inch. Cu adevărat cine să fie mai vrednic de iubire decât Dumnezeu? Oare eu prefer pe Dumnezeu față de oricine? Mă voiu nizei să-mi arăt iubirea și mulțămia față de Dumnezeu cu împlinirea acurată a poruncii întâiu alui Dumnezeu.

— gb. —

POȘTA RED. ȘI ADM.

— Abonamente achitate: Dr. E. Târziu jud. de pace Or. M. 120; Mărcuș Ștefan inspectorul artelor. Or.-M. 120; Dr. Tit Pituc parchet. Or. M 120; Georghe Simu protopop Ibașfalău 120; T. Lazarov farm. Ep. Bihor 60; Alexandru Cuuc institutor Or. M. 60; Isaiă Marele Urviș 120; Josif Patachi arcidiacon-protopop Săsari 120; Tit Pop cătihat Satu-Mare 120; Off. par Monoșpetreu, Pișcari, Soconzel câte 120 lei.

— Dr. L. Vad. Încă nu putem așa vehement; poate mai târziu. Rugăm tot felul de informațiuni.

